

OBSTETRÍCIA I GINECOLOGIA

Crèdits totals: 18	Crèdits teòrics: 6	Crèdits pràctics: 12
------------------------------	------------------------------	--------------------------------

OBJECTIUS GENERALS

Aquesta assignatura pretén que l'alumnat adquireixi els coneixements teòrics i les habilitats clíniques necessàries que li han de permetre identificar, orientar el diagnòstic fent un ús racional dels mitjans diagnòstics actuals i tractar els principals problemes que es presenten en la pràctica de l'obstetrícia i la ginecologia.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

Al final del seu període de formació l'alumnat ha de:

a) haver aprofundit i completat els seus *coneixements bàsics de l'anatomia i fisiologia de l'aparell genital femení*, concretats en:

- Anatomia de l'aparell genital femení.
- Hormones ovàriques, hormones hipotalàmiques i gonadotrofines.
- Cicle ovàric i endometrial.
- Regulació neuroendocrina del cicle genital.
- Gametogènesi, fecundació i implantació.
- Organogènesi placentària; anatomia i fisiologia de la placenta, membranes ovulars i líquid amniòtic.
- Endocrinologia i immunologia de la gestació.
- Desenvolupament i creixement de l'embrió i el fetus.

b) haver adquirit els coneixements i habilitats suficients i necessàries per a *l'assistència normal de l'embaràs i el part* concretats en els punts següents:

- Elaboració adient de la història clínica i la metòdica exploratòria.
- Diagnòstic de l'embaràs.
- Coneixement de les modificacions de l'organisme matern durant la gestació.
- Assistència prenatal en l'embaràs normal.
- Administració adient de fàrmacs, amb valoració de les seves contradiccions, i també coneixement de l'efecte de les drogues sobre la gestació.
- Coneixement del diagnòstic prenatal de les anomalies congènites.
- Saber classificar les pacients d'alt risc i conèixer els factors de la morbimortalitat materna i prenatal.
- Evolució i assistència al part.
- Coneixements de l'analgèsia en el part normal.

c) ser capaç d'identificar els *principals problemes de la patologia de l'embaràs, part i puerperi* concretats en:

- Avortament.
- Embaràs ectòpic.
- Malaltia trofoblàstica.
- Patologia associada: cardiopaties i anèmies; patologia digestiva; estats hipertensius; diabetis i altres metabolopaties; infeccions víriques i bacterianes.
- Placenta prèvia i trencament prematur de la placenta normalment inserida.
- Malaltia hemolítica perinatal.

- Valoració, diagnòstic i tractament de la gestació cronològicament prolongada i retard del creixement intrauterí.
- Gestació múltiple.
- Presentació podàlica.
- Distòcies mecàniques i dinàmiques.
- Part preterme, trencament prematur de les membranes, corioamnionitis i prolapse del cordó umbilical.
- Patiment fetal intrapart.
- Anomalies i hemorràgies de l'infantament.
- Infeccions puerperals.
- Coneixements sobre l'operatòria obstètrica.

d) haver adquirit la formació suficient i l'habilitat necessària per a **l'elaboració adient de l'anamnesi i exploració bàsica en ginecologia, i saber aplicar i sol·licitar adequadament les exploracions complementàries, en especial la citologia, colposcòpia i biòpsia.**

e) haver adquirit els coneixements bàsics per al **diagnòstic i enfocament del tractament de la principal patologia ginecològica** concretada en:

- Infeccions del tracte genital baix i pelvià.
- Dolor pelvià, síndrome de la tensió premenstrual, dismenorrea.
- Patologia benigna de la vulva, de la vagina i del coll uterí.
- Endometriosi.
- Mioma uterí.
- Tumors benignes de l'ovari.
- Prolapse genital i incontinència d'orina.
- Malalties benignes de la mama.

f) haver adquirit coneixements sobre els aspectes fonamentals del **diagnòstic precoç del càncer ginecològic, epidemiologia, diagnòstic i tractament** de les entitats següents:

- Fonaments del tractament ginecològic oncològic.
- Diagnòstic precoç del càncer ginecològic, amb especial coneixement de les tècniques de cribratge.
- Càncer de vulva, vagina i coll uterí.
- Càncer d'endometri, sarcomes uterins i càncer de trompa.
- Càncer d'ovari.
- Càncer de mama.

g) haver adquirit coneixements sobre les **indicacions, tipus i efectes secundaris de l'anticoncepció**, amb referència a:

- Mètodes naturals, anticoncepció quimicomecànica.
- Anticoncepció hormonal.
- Dispositius intrauterins, oclusió tubària i vasectomia.

h) haver adquirit coneixements sobre **endocrinologia ginecològica i esterilitat** concretats en els aspectes següents:

- Pubertat normal i patològica.
- Climateri i menopausa.
- Malformacions congènites de l'aparell genital femení.
- Estats intersexuals.
- Amenorrees.
- Hemorràgies uterines disfuncionals.

- Esterilitat, infertilitat.

h) haver adquirit un coneixement bàsic de les principals tècniques quirúrgiques ginecològiques, en l'aspecte teoricopràctic, participant com a observadors i ajudants, en determinades ocasions, en els quiròfans de l'especialitat.

TEMARI

Teòric

1. Cicle ovàric

Canvis cíclics del fol·licle ovàric. Secrecions hormonals que comporta i efectes sobre els òrgans diana (endometri, trompa, coll uterí, vagina i mama).

2. Hormones ovàriques. Gonadotrofines. Hormones hipotalàmiques

Biosíntesi i metabolisme de les hormones esteroides. Estrògens, gestàgens i andrògens.

3. Regulació neuroendocrina del cicle genital

Integració del cicle ovàric i menstrual amb els centres superiors hipotalamohipofític. Mecanismes que regulen la ciclicitat dels canvis morfofuncionals de l'aparell genital femení.

4. Gametogènesi. Fecundació. Implantació

Bases i procediments biològics que condueixen a la formació d'un nou ésser. Desenvolupament de l'ou en els seus primers estadis.

5. Endocrinologia i immunologia de la gestació

Fisiologia i funcions de la placenta, especialment la funció endocrina. Bases immunobiològiques de l'embaràs i possible incidència de factors immunitaris deleteris sobre la gestació.

6. Desenvolupament i creixement de l'embrió i del fetus

Període embrionari i fetal. Desenvolupament embrionari i fetal per òrgans. Fisiologia fetal.

7. Diagnòstic de la gestació. Modificacions fisiològiques de l'organisme matern durant la gestació

Canvis fisiològics produïts per l'embaràs en els aparells i sistemes orgànics materns. Canvis en l'aparell genital que permeten el diagnòstic clínic de la gestació. Mètodes complementaris de diagnòstic de l'embaràs.

8. Assistència prenatal en l'embaràs normal

Consulta prenatal, consultes successives i preparació psicofísica. Valoració del risc.

9. Benestar fetal durant la gestació

Mètodes bioquímics, mètodes hormonals i mètodes biofísics. Equilibri acidobàsic fetal (funiculocentesi).

10. Fàrmacs i drogues durant l'embaràs

Concepte de *teratogènesi*. Farmacocinètica fetoplacentària. Fàrmacs durant la lactància. Drogoaddicció i embaràs.

11. Anomalies congènites. Detecció i diagnòstic prenatals

Concepte, freqüència i epidemiologia. Causes de les anomalies congènites. Infeccions prenatales i anomalies fetals. Prevenció de les anomalies congènites. Indicacions del diagnòstic prenatal. Procediments invasius de diagnòstic prenatal.

12. Concepte d'alt risc. Morbimortalitat materna i perinatal

Concepte d'*alt risc*. Classificació dels nivells de risc en l'embaràs. Repercussions de l'embaràs i del part sobre la salut de la mare i sobre el fetus i nou-nat, tot i que, en principi, el fenomen reproductiu sigui un procés fisiològic.

13. Pelvis obstètrica. Pelvis tova. Cap fetal. Estàtica fetal

Plans i diàmetres de la pelvis. Tipus de pelvis. Pelvis tova i cap fetal.

14. Inici del part

Teories sobre l'inici del part. Inici del part en el primat: activitat elèctrica de l'úter, prostaglandines, oxitocina i esquema de l'inici del part.

15. Dinàmica uterina. Fisiologia de la contracció uterina

Activitat contràctil de l'úter. Fisiologia de les contraccions uterines. Característiques de la contracció uterina. Elements de la dinàmica uterina. Mètodes de control de la dinàmica uterina. Canvis de la dinàmica uterina durant la gestació i el part.

16. Part en presentació de vèrtex (I). Fisiologia i curs clínic

Transició des del final de l'embaràs fins a l'inici del part. Mecanismes que condueixen a la sortida del fetus i expulsió de la placenta i fenòmens clínics que l'acompanyen.

17. Part en presentació de vèrtex (II). Assistència. Analgèsia i anestèsia obstètriques

Principis bàsics i necessitats assistencials adients per a l'atenció mèdica correcta del part incloent-hi l'analgèsia i anestèsia obstètrica.

18. Diagnòstic del benestar fetal intrapart

Mètodes diagnòstics per establir el grau de benestar fetal en l'úter.

19. Puerperi i lactància

Aspectes fisiològics i clínics del puerperi normal i l'atenció mèdica a aquest.

20. Adaptació del fetus a la vida extrauterina

Especial èmfasi respecte a la funció respiratòria, circulatòria, transport de gasos en la sang, conjugació de la bilirubina, regulació de la temperatura i nutrició. Reanimació neonatal.

21. Hemorràgia en la gestant durant la primera meitat de la gestació

Avortament i malaltia trofoblàstica.

22. Embaràs ectòpic

Anàlisi dels factors epidemiològics, de la clínica, diagnòstic i tractament de la implantació extrauterina de l'embrió.

23. Cardiopaties i anèmies en l'embaràs. Malalties digestives i gestació

Principals cardiopaties en la dona gestant i la seva interacció amb l'embaràs. Principals formes d'anèmia associades amb l'embaràs i el seu tractament. Estudi de la patologia gastrointestinal i hepatobiliar, i la seva repercussió en l'embaràs.

24. Estats hipertensius de l'embaràs

Epidemiologia, classificació. Etiopatogènia i manifestacions clíniques. Síndrome de HELLP. Diagnòstic i control. Conducta terapèutica en els estadis hipertensius de l'embaràs.

25. Diabetis *mellitus* i altres metabolopaties

Efectes de l'embaràs sobre la diabetis i de la diabetis sobre l'embaràs. Diagnòstic i tractament. Malalties de la hipòfisi, tiroides i suprarenals associades a l'embaràs.

26. Infeccions víriques i bacterianes

Efectes sobre la gestació dels citomegalovirus, herpes genital, varicel·la-zòster, hepatitis B i rubèola. Especial atenció dedicada a la síndrome d'immunodeficiència adquirida. Infecció urinària durant l'embaràs i bacteriúria asimptomàtica.

27. Malaltia hemolítica perinatal

Patogènia de la isoimmunització Rh en l'embaràs i la fisiopatologia de l'afectació fetal. Possibilitat de la malaltia hemolítica perinatal per incompatibilitat AB0.

28. Hemorràgia durant la segona meitat de la gestació: placenta prèvia i despreniment prematur de la placenta normalment inserida

Graus o tipus. Freqüència i factors predisposants. Manifestacions clíniques. Diagnòstic, evolució i tractament de la placenta prèvia.

Freqüència i etiologia del DPPNI. Manifestacions clíniques, complicacions, diagnòstic i tractament. Diagnòstic diferencial entre PP i DPPNI.

29. Retard del creixement intrauterí

Factors que regulen el creixement fetal. Determinants del creixement fetal. Causes, manifestacions clíniques, diagnòstic i tractament.

30. Gestació múltiple

Freqüència. Tipus de gestació gemel·lar. Diagnòstic. Complicacions del part gemel·lar. Conducta durant l'embaràs i el part.

31. Part en presentació podàlica, pelviana o de natges. Part en presentació cefàlica deflectida i en situació transversa

Mitjans per al diagnòstic del fetus únic en presentació de natges i davant d'aquesta eventualitat en un embaràs a terme, valoració de la situació clínica per establir la conducta obstètrica adient. Anomalies de la flexió de la capa fetal en el part: presentacions cefàliques deflectides i posicions posteriors i transverses persistents. La situació transversa en el part.

32. Distòcies mecàniques. Desproporció pelvifetal. Trencament uterí

Dificultats en l'evolució del part degudes a les parets òssies o toves del canal del part, o a la mala acomodació de la presentació sobre la pelvis. El risc de trencament uterí apareix especialment en pacients amb cicatriu uterina prèvia.

33. Distòcies dinàmiques

Alteracions del to uterí, de la freqüència i intensitat de les contraccions, així com de la coordinació uterina, que dificulten l'evolució del part normal.

34. Part preterme. Trencament prematur de membranes. Corioamnionitis. Prolapse de cordó

Concepte de *part preterme*, etiologia, patogènia, manifestacions clíniques, conseqüències i tractament. Concepte de *trencament prematur* de les membranes, etiologia, diagnòstic i tractament. Concepte de corioamnionitis, etiologia, diagnòstic i tractament. Concepte de prolapse de cordó, etiologia, diagnòstic i profilaxi, i tractament.

35. Patiment fetal intrapart. Diagnòstic i tractament

Avaluació de l'estat fetal i desenvolupament d'un pla de conducta obstètrica davant d'una gestant a terme, en fase activa de treball de part, que presenta emissió de meconi, juntament amb alteracions del registre de la freqüència cardíaca fetal.

36. Anomalies de l'infantament. Coagulopaties obstètriques. Xoc obstètric

Les anomalies comprenen la retenció placentària, inversió uterina, atonia uterina, retenció de restes placentàries, esquinçades del canal tou del part. Com a complicacions de l'hemorràgia pospart poden aparèixer les coagulopaties de consum i el xoc.

37. Anatomia patològica dels tumors benignes de la vulva, vagina, úter i ovari

Trastorns epitelials no neoplàstics de la vulva, tumors i quists vulvovaginals, lesions benignes del coll uterí. Neoplàsia vulvar i vaginal intraepitelial i el paper dels papil·lomavirus. Hiperplàsies de l'endometri. Classificació dels tumors benignes de l'ovari.

38. Clínica i tractament de la patologia benigna de la vulva, vagina, coll uterí i de la infecció genital baixa i malalties de transmissió genital

Inclou, a més de l'estudi de les tumoracions benignes, les infeccions genitals baixes, el flux i malalties de transmissió sexual.

39. Malalties inflamatòries pèlviques

Manifestacions de la infecció del tracte genital alt de la dona i de les seves possibles conseqüències.

40. Dolor pèlvic. Síndrome de la tensió premenstrual. Dismenorrea. Disparèunia

S'efectua una classificació del dolor pèlvic i el seu diagnòstic diferencial. Concepte de *tensió premenstrual*, etiopatogènia, símptomes i tractament. Concepte de *dismenorrea*, tipus, etiopatogènia, símptomes, diagnòstic i tractament de la dismenorrea primària. Etiologia i tractament de la disparèunia.

41. Endometriosi i adenomiosi

Significat de l'existència de focus d'endometri ectòpic en el gruix del miometri com una troballa histopatològica en la peça d'histerectomia.

42. Mioma uterí

Concepte, freqüència i etiologia, anatomia patològica, símptomes, diagnòstic. Miomes uterins, esterilitat i infertilitat. Conducta expectant, tractament quirúrgic i hormonal.

43. Tumors benignes de l'ovari

El seu estudi comprèn els quists funcionals, quists no funcionals o orgànics, tumors sòlids benignes, tumors endocrins, les seves manifestacions clíniques, diagnòstic i tractament.

44. Prolapse genital. Incontinència d'orina

Tipus de prolapse genital, etiologia, símptomes, diagnòstic i tractament. Incontinència urinària d'esforç i per urgència miccional. Fístules urinàries.

45. Pubertat normal i patològica

Control del desenvolupament puberal. Concepte d'*adrenarquia*. Pubertat precoç i retard puberal.

46. Climateri i menopausa

Fenòmens endocrinològics i clínics associats al cessament de la funció ovàrica i indicacions per a la teràpia hormonal substitutiva.

47. Malformacions congènites de l'aparell genital femení

S'estudia l'himen imperforat, l'absència congènita de la vagina, síndrome de Rokitansky-Küster-Hauser i les malformacions congènites uterines, amb la seva classificació, diagnòstic i tractament. S'estableix el concepte de *disgenèsia gonadal*, i s'estudien els diferents tipus i formes clíniques especials, diagnòstic i tractament.

48. Estats intersexuals

S'estableix la regulació de la diferenciació sexual i s'estudien les formes més importants com ara hermafroditisme vertader, pseudohermafroditisme femení i masculí, el diagnòstic i l'actitud terapèutica.

49. Estudi de les amenorrees

Comprèn les amenorrees hipotalàmiques, hipofisàries, hiperprolactinèmia, ovàrica, uterina i s'estableix la guia per al diagnòstic.

50. Hemorràgies uterines disfuncionals

Es destaca la importància del diagnòstic diferencial amb les hemorràgies amb causa orgànica i s'estableixen les pautes terapèutiques hormonals.

51. Esterilitat

Concepte, freqüència i etiologia. Factor masculí, ovàric, tuboperitoneal, cervical, immunològic, uterí. Esterilitat d'origen desconegut. Factors psicossomàtics. Fecundació *in vitro*. Pauta diagnòstica de la parella estèril.

52. Infertilitat (avortament de repetició)

Concepte, freqüència i etiologia. Avaluació de la parella infèril. Normes postconcepció.

53. Androgenismes d'origen ovàric

Manifestacions normals de l'androgenèmia fisiològica en la dona i les variacions individuals i ètniques. Diferències entre hirsutisme i hipertricosi. La causa més freqüent d'hirsutisme per al ginecòleg: l'excés de producció androgènica per part d'uns ovaris que han perdut la seva funció cíclica (anovulació) i que, per aquesta causa, s'associa gairebé sempre a trastorns menstruals i esterilitat, perfil propi de la síndrome de l'ovari poliquístic. Pauta diagnòstica, diagnòstic diferencial i tractament dependent de la pacient amb aquesta patologia, que no desitja embaràs.

54. Anticoncepció. Mètodes naturals. Anticoncepció quimicomecànica

Tipus de mètodes anticonceptius: mecanisme d'acció, eficàcia, seguretat, efectes secundaris i contraindicacions. Identificacions dels motius per interrompre'n l'ús.

55. Anticoncepció hormonal

Beneficis no contraceptius dels anticonceptius hormonals combinats orals i interaccions medicamentoses d'aquests preparats. Indicacions i contraindicacions.

56. Anticoncepció. Dispositius intrauterins. Oclusió tubària. Vasectomia

Tipus de dispositius intrauterins, mecanisme d'acció, eficàcia, riscos i complicacions. Oclusió tubària i les seves tècniques. Vasectomia, tècnica, fracassos i efectes secundaris.

57. Paper de la radiologia en el diagnòstic ginecològic

Histerosalpingografia, tomografia axial computeritzada i ressonància nuclear magnètica. Indicacions i aplicacions en l'especialitat ginecològica.

58. Bases del tractament oncològic

Tendències actuals i visió multidisciplinària del tractament del càncer genital femení i mamari en el qual s'integren la cirurgia, la quimioteràpia, la radioteràpia i l'hormonoteràpia.

59. Paper de la radioteràpia en el càncer ginecològic

La radioteràpia externa i la braquiteràpia. Les seves aplicacions en el càncer d'endometri, coll uterí, vagina i vulva. La radioteràpia en el càncer de mama, les seves indicacions i en especial en el tractament conservador.

60. Anatomia patològica del càncer de vulva, vagina i coll uterí

Tipus, classificació i la seva influència en la resposta al tractament i en el pronòstic.

61. Càncer de vulva i vagina

Risc de càncer de vulva en dones menopàusiques amb molèsties vulvars de llarga evolució no etiquetades. Valor del seu estudi histològic. Forma de propagació i creixement d'aquest tipus de neoplàsia i la seva classificació per estadis clínics. Condicionament de l'actitud terapèutica i les seves formes actuals de tractament. Establiment d'un pronòstic davant d'una pacient diagnosticada i tractada de càncer vulvar o vaginal.

62. Neoplàsia cervical intraepitelial. Diagnòstic precoç

Lesions precanceroses dels epitelis vulvar, vaginal i cervical que poden coexistir en la mateixa dona i que deixats a la seva evolució natural es transformen en neoplàsies invasives en un nombre elevat de casos. Importància del diagnòstic en aquestes fases precursors del càncer.

63. Càncer del coll uterí

Epidemiologia, història natural, vies de propagació, símptomes, diagnòstic, estudi d'extensió, classificació per estadis, pronòstic i tractament. Resultats.

64. Anatomia patològica dels tumors malignes del cos uterí i de l'ovari

Tipus, classificació i la seva influència en la resposta al tractament i en el pronòstic.

65. Càncer d'endometri

Epidemiologia, lesions precursors, vies de propagació, símptomes, diagnòstic, classificació per estadis, pronòstic i tractament. Resultats.

66. Sarcomes uterins. Càncer de trompa

Concepte de *sarcoma uterí*, freqüència, classificació, estadis clínics, diagnòstic, pronòstic i tractament. Factors epidemiològics del càncer de trompa, clínica, diagnòstic i tractament.

67. Càncer d'ovari

Epidemiologia, manifestacions clíniques, diagnòstic i importància del càncer d'ovari dins del diagnòstic diferencial de les tumoracions abdominals. Valor de la biòpsia preparatòria per a una orientació adient del tractament. Paper de l'oncòleg mèdic en el tractament del càncer d'ovari.

68. Malalties benignes de la mama

Mètodes diagnòstics utilitzats en patologia mamària. Classificació dels tumors benignes de la mama. Concepte, característiques clíniques i tractament.

69. Càncer de mama

Importància del càncer de mama per la seva elevada freqüència entre la població femenina i com a causa de mortalitat. El seu caràcter de malaltia sistèmica. Epidemiologia i factors predisposants del càncer de mama. Història natural d'aquesta neoplàsia. Identificació de les dones a les quals s'ha de prestar especial atenció pel seu major risc potencial. Diagnòstic, pronòstic i tractament.

Seminaris

A) Obstetrícia

1. Hemorràgia en la gestant durant la primera meitat de la gestació.
2. Hipertensió i embaràs.
3. Diabetis i embaràs.
4. Febre durant l'embaràs i en el postpart.
5. Metrorràgia durant la segona meitat de la gestació.
6. Mort fetal avantpart.

7. Retard del creixement intrauterí.
8. Gestació múltiple.
9. Amenaça de part prematur amb ruptura de membranes i sense.
10. Patiment fetal durant el part: distòcia dinàmica i mecànica.
11. Anomalies del deslliurament.
12. Fòrceps, espàtules, ventosa i cesària.

B) Ginecologia

1. Exploració ginecològica i exploracions complementàries.
2. Flux genital.
3. Amenorrea: primària i secundària.
4. Malformacions congènites i intersexes.
5. Dolor pelvià.
6. Incontinència urinària.
7. Esterilitat primària.
8. Avortament de repetició.
9. Metrorràgies en una dona no menopàusica.
10. Metrorràgies en una dona menopàusica.
11. Tumoració abdominal.
12. Tumoració mamària.

RECURSOS D'APRENTATGE I METODOLOGIES DOCENTS

- Classes teòriques.
- Seminaris pràctics de casos clínics: mitjançant diferents casos clínics que els alumnes discutiran amb el professor, es tractaran diversos temes del programa.
- Vivència clínica. Tindrà lloc a l'Hospital Clínic, Hospital de Sant Joan de Déu, Hospital del Sagrat Cor, Hospital Creu Roja d'Hospitalet, Mútua de Terrassa i Hospital General de Granollers.

REQUISITS D'APRENTATGE

Per cursar aquesta assignatura els alumnes hauran d'haver assolit prèviament els coneixements corresponents a diferents assignatures i de manera especial aquells coneixements que es refereixen a l'anatomia de l'aparell genital femení, a l'estructura i funció del sistema reproductor, i del sistema endocrí; de farmacologia, radiologia i medicina física (radioteràpia), de malalties del sistema endocrí i de la mama i oncologia clínica.